

بسم الله الرحمن الرحيم

وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ... (بقره: ۲۰۳)

ایام معدودات و روزهای معینی که در اینجا ذکر شده، در معنای ظاهری خود دلالت مشخصی دارد که در احکام فقهی و مناسک حج بیان شده است؛ اما آنچه هدف این چارچوب‌ها و قالب‌های ظاهری است نباید فراموش شود. هدف، خویشتنِ انسان است.

انسان در این چارچوب‌های معدود، شمارش شده و معینی که برای او مشخص می‌شود، نظم‌ی پیدا می‌کند و از طریق این نظم، قدرتِ توجه به نفس را به دست می‌آورد. توجه به نفس بدون آنکه انسان به زندگی روزمره خود نظم‌ی بدهد ممکن نیست. از همین رو در برخی نصوص، از جمله در کلمات مولا علی(ع)، تأکیدهای عظیمی بر نظم شده است؛ چنان که در بعضی موارد پس از تقوا، از همین نظم‌ی سخن گفته می‌شود که به انسان کمک می‌کند این پله‌ها را طی کند. اگر این نظم - که ظاهرِ انسان را تا حدی مشخص می‌کند، او را از سردرگمی نجات می‌دهد و باطنش را مرتب می‌سازد تا بتواند پله‌ها را طی کند - وجود نداشته باشد، امکان رهاییِ انسان فراهم نمی‌شود. این نظم در چارچوب‌های دینی به نوعی شناور و قابل انعطاف است تا انسان گرفتار کلیشه‌های ظاهری نشود، بلکه آن را ابزاری برای حرکت به سوی مرتبه بالاتر قرار دهد.

در ادامه این دستور که «فَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ» است، روزها و دستورهای معینی بیان می‌شود؛ روزهایی از ذی‌الحجه و ایامی خاص که در آن وقوف و اعمال حج انجام می‌شود. در کنار آن، همان انعطاف نیز ذکر می‌شود: مَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى... (بقره: ۲۰۳)

کسی که در این تعجیل یا تأخیر بنای مراقبت و توجه به نفس دارد و حدود را رعایت می‌کند، همه این‌ها برای آن است که بتواند به حقیقت درونی خود توجه کند.

وَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ... (بقره: ۲۰۳)

آن بی‌نهایتی که بر شما عرضه می‌شود و شما در آن محو هستید، مقصد حرکت شماست؛ بلکه این بی‌نهایت اکنون در درون شما حضور دارد. اگر با اختیار و برنامه خود به سوی آن پیش نروید، عالم تکوین شما را به نقطه‌ای می‌رساند که این نشئه و این زندان خود به خود شکسته می‌شود و شما به سوی آن بی‌نهایت می‌روید، در حالی که خود را آماده نکرده‌اید.

در آیات بعد، به نتایج بی‌توجهی یا توجه به این حقیقت اشاره می‌شود:

وَمِنَ النَّاسِ مَن يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ (بقره: ۲۰۴)

انسان‌هایی هستند که این مسیر را طی نمی‌کنند؛ وقتی با آنان برخورد می‌کنید، چنان گفتار زیبایی دارند که از کلامشان در شگفت می‌شوید، اما خدا می‌داند دل آنان چگونه گرفتار است. « وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ » است؛ سرسخت‌ترین دشمن، زیرا قلبش گرفتار و زندانی است و در این زندان راهی جز درگیری نمی‌یابد.

وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ... (بقره: ۲۰۵)

هنگامی که قدرتی به دست آورد، در زمین به فساد و تباهی می‌پردازد و هم زندگی عادی بشر و هم نسل‌ها و خانواده‌ها و استمرار حیات را به نابودی می‌کشاند.

وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ (بقره: ۲۰۵)

این فساد با آن حقیقت بی‌نهایت ناسازگار است.

وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ... (بقره: ۲۰۶)

اگر به او تذکری داده شود، غرور و لجاجت و تعصب او را به مخالفت می‌کشاند؛

فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ (بقره: ۲۰۶)

چنین انسانی جهنمش آماده است، زیرا آتش این جهنم را همین الآن در خود دارد.

در مقابل، وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ... (بقره: ۲۰۷)

انسان‌هایی هستند که جان و زندگی خود را در مسیر حرکت به سوی آن بی‌نهایت به کار می‌گیرند و به سوی برتری الهی پیش می‌روند.

وَاللَّهُ رَعُوفٌ بِالْعِبَادِ (بقره: ۲۰۷)

این ارتباط بی‌نهایت با این فرد و این زندگی محدود چنان برقرار می‌شود که بالاترین مهربانی و رأفت بر آنان فرو می‌بارد.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السَّلَامِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ... (بقره: ۲۰۸)

همگی در این مسیرِ آشتی وجودی وارد شوید و وجود خود را در راهی قرار دهید که سلامت، درستی و آرامش را به شما می‌بخشد و زندگی درستِ دنیایی و آخرتی را فراهم می‌کند. برعکس، برنامه‌هایی را که شیاطینِ انس و جن برای شما دارند دنبال نکنید؛ آنان هرچند با زبان خیرخواهی وارد می‌شوند، جز دشمنی ثمری ندارند.

فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ الْبَيِّنَاتُ فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (بقره: ۲۰۹)

تا وقتی نمی‌دانید و آگاه نشده‌اید، حجت بر شما تمام نیست؛ اما وقتی حقایق روشن شد و نشانه‌های آشکار آمد(بینات)، اگر باز هم لغزیدید و به سوی کارهای نادرست رفتید، اینجا با جهانی و صاحب آن سر و کار دارید، که قدرت و حکمتش بر شما مسلط است. در ادامه، به اشاره‌های دیگری نیز پرداخته می‌شود که نشان می‌دهد این مسیر، مسیری است که برای همه اقوام و تمام انسان‌ها در همه زمان‌ها وجود دارد. امکان ندارد انسانی این مسیر به سوی حقیقت را ترک کند و مانند کسانی که پیش از شما بودند، دچار گمراهی شود.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ... (بقره: ۲۱۴)

برخی تصور می‌کنند چون عضوی از امتی خاص هستند، انگار نور چشمی‌اند و امتیازات ویژه‌ای دارند، و به همین دلیل به بهشت دنیا و آخرت خواهند رسید، و مسیر امتحانی که برای دیگران ایجاد شده، برای آنان صدق نمی‌کند.

مَسْتَهْمُ الْبَاسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَزُلْزُلُوا... (بقره: ۲۱۴)

اما وقتی انسان وارد این مسیر می‌شود، با مشکلات، سختی‌ها، آسیب‌ها و زلزله‌های درونی و بیرونی مواجه می‌شود؛ همان‌گونه که پیامبر و مؤمنان در پی نصرت الهی بودند.

این مسیر، راه هر انسانی و هر مؤمن است و نمی‌توان فردی را یافت که بدون حرکت و تلاش، حتی در حد ظرفیت خود، بتواند به مراتب بالاتر برسد. مراتب بالاتر، زحمت و سختی بیشتری دارند و بدون این تلاش، حرکت انسان به سوی هدف خلقتش ممکن نیست. این حقیقت بر جهان انسانی و زندگی او احاطه دارد و انسان باید از این مسیر به سوی حق حرکت کند.